

E. O.

"Aus der Geschichte der Bergakademie Freiberg", Hans Baumgärtel, Freiberg 1956 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 2/2, 406-407

1957

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

znacznie poprzedzać rzeczywiste jego wykonanie, gdyż do realizacji koncepcji konieczne są również: posiadanie odpowiednich materiałów oraz umiejętność konstruktora i rzemieślnika. Dlatego też nieraz kilkadziesiąt lat mijało, zanim koncepcja przyrządu mogła zostać zrealizowana w taki sposób, że przynosiła rzeczywiste korzyści naukowe.

Zasługą Daumasa jest przedstawienie rozwoju aparatury naukowej w jego wielorakich powiązaniach — nie tylko z postępem nauki, ale i z czynnikami ekonomiczno-społecznymi, technicznymi i przemysłowymi. Książka obejmuje pierwszy okres właściwej historii instrumentów naukowych, od chwili ugruntowania metody eksperymentalnej w nauce do chwili, kiedy produkcja przyrządów przestała być wyłącznie domeną działalności rzemieślniczej.

Czytelnika polskiego zainteresuje dość obszerny ustęp poświęcony wielkiemu astronomowi gdańskiemu, Heweliuszowi. Wspomniany jest również jako konstruktor przyrządów optycznych Włoch, Burattini, przebywający w polowie XVII wieku na dworze królewskim w Warszawie.

E. O.

W P. Zubow, *Istoriografija jestiestwiennych nauk w Rossii (XVIII w. — pierwaja połowina XIX w.)*. Izdatielstwo Akademi Nauk SSSR, Moskwa 1956, s. 576.

Dzieło wybitnego radzieckiego historyka przyrodoznawstwa, Zubowa, wydane przez Instytut Historii Przyrodoznawstwa i Techniki Radzieckiej Akademii Nauk, jest produktem wielkiej erudycji i długoletnich zapewne poszukiwań bibliograficznych.

Autor nie ułatwiał sobie pracy, interpretuje bowiem postawiony sobie temat w sposób roszszerzający. W rezultacie w książce mowa jest nie tylko o pracach specjalnie poświęconych historii przyrodoznawstwa. Autor omawia również wypowiedzi z zakresu historii nauki wybitnych rosyjskich uczonych i pisarzy w dziełach poświęconych w zasadzie innym tematom. Mamy tu więc analizę wypowiedzi Łomonosowa, Radiszczewa, Karamzina, Łobaczewskiego, Hercena, rękopiśmiennych materiałów Odojewskiego. Przytoczona jest króciutka notatka Puszkina o pochodzeniu cyfr rzymskich. Autor omawia również przekłady klasyków nauki, wydawnictwa popularnonaukowe, przemówienia uniwersyteckie.

Pod pojęciem Rosji rozumie autor obszar objęty dzisiejszymi granicami ZSRR. Zgodnie z tym założeniem omawia on również dorobek Uniwersytetu Wileńskiego ze Śniadeckim i Lelewelem na czele oraz prace innych Polaków, działających na tym terenie zaznaczając zresztą z reguły, że mówi o uczonych polskich. I w tym zakresie — tak jak i w innych — przejawia autor pełny zasób erudycji.

E. O.

Hans Baumgärtel, *Aus der Geschichte der Bergakademie Freiberg*, Freiberg 1956, s. 28.

Akademia Górnicza we Freibergu w Saksonii liczy już niemal dwieście lat, założona bowiem została w 1766 r. Wydana ostatnio przez tę Akademię bro-

szura, szkicuje w zwięzłej formie dzieje uczelni, sylwetki jej wybitnych profesorów (m. in. znakomitego geologa Abrahama Gottloba Wenera i metalurga Carla Ledebura) oraz wychowanków, a wreszcie rozwój jej zakładów naukowych.

E. O.

Herbert Scurli, *Aleksander von Humboldt — sein Leben und Wirken*. Verlag der Nation, Berlin 1955, s. 260.

Spośród licznych monografii, jakie się ukazały w latach powojennych* o wielkim badaczu przyrody pierwszej połowy XIX w. Aleksandrze Humbolcie, na szczególną uwagę zasługuje praca H. Scurli pt. *Aleksander von Humboldt...* Jest to pierwsza próba oceny „Arystotelesa XIX wieku“ z pozycji marksistowskiej. Nie różni się ona samym układem wprawdzie od monografii poprzednich, niemniej daje pełniejszy obraz epoki i to zarówno ówczesnej sytuacji społeczno-politycznej, jak i sytuacji problemowej w nauce. Autor ukazuje szerzej stanowisko Humboldta wobec wielu problemów społeczno-politycznych, np. zagadnienie niewolnictwa Murzynów w Ameryce; wojen napoleońskich, a nawet wobec powstania listopadowego w Polsce jak i Polaków samych. Bogaty materiał naświetlający światopogląd Humboldta, jego założenia metodologiczne w zakresie badań przyrody, łatwiej pozwala znaleźć odpowiedź na często stawiane pytanie — czy Humboldt był materialistą.

J. Bb.

Leon Tomaszewicz, *Wiek nafty*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1956, s. 266.

Wydana w ramach „Biblioteki Problemów“ książka Tomaszewicza, omawiająca w popularnej formie całość zagadnień wydobywania i przeróbki ropy naftowej oraz gazu i wosku ziemnego, zawiera również rozdziały interesujące dla historyka techniki. Rozdział *Wielka kariera nafty* omawia prehistorię i historię zastosowań nafty, a rozdział *Drogi rozwoju polskiego przemysłu naftowego* — dzieje nafciarstwa polskiego.

E. O.

M. I. Radowski, *Aleksander Stiepanowicz Popow. Biograficzeskij очерk*. Izdatielstwo Akademii Nauk SSSR, Moskwa-Leningrad 1956, s. 208.

Biografia Popowa, znakomitego fizyka rosyjskiego, wynalazcy czy współwynalazcy radia, ukazała się w ramach popularnonaukowej serii Radzieckiej Akademii Nauk. Szeroko omawiając życie uczonego w oparciu o bogatą dokumentację biograficzną, praca Radowskiego zbyt mało jednak poświęca miejsca

* Rudolf Borch, *A. v. Humboldt*, Berlin 1948; Willy Möbus, *A. v. Humboldt*, Berlin u. Stuttgart 1948; M. Krammer, *A. v. Humboldt*, 1951; E. Pleve, *A. v. Humboldt*, Heidelberg 1951; E. Banse, *A. v. Humboldt*, Stuttgart 1953; Helmut de Terra, *Humboldt — the Life and Times of A. v. Humboldt*, New York 1955. Ed. Alfred A. Knopf.